Németh-Kiss Henrietta[1]

A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények hazai szabályozásának változásai, különös tekintettel a kábítószer-kereskedelem és a kábítószer birtoklásának tényállásaira

I. Bevezetés[1]

A drogfogyasztó magatartás az 1960-as években jelent meg hazánkban.[2] Az 1980-as évek közepéig azonban nem lehetett nyilvánosan kimondani, leírni, hogy Magyarországon is vannak kábítószer-fogyasztók. 1986-ban jelentek meg az első olyan írások, amelyek orvosok, pedagógusok, ifjúságvédelemmel foglalkozó rendőrök konkrét tapasztalatain alapultak, s ezekből egyértelműen kiolvasható volt a kábítószer-helyzet miatti aggódás. Az akkori megérzések, meggyőződések sajnos a vártnál korábban valósággá váltak, nemcsak „begyűrűzött", de – a fokozatosan kinyíló határokon keresztül – egyenesen beáradt a nyugati drogkultúra, számos társadalomromboló hatásával együtt.[3] A társadalmi problémák megoldását az államok általában a jogi szabályozóeszközök segítségével kísérlik meg, a helyzet alapos elemzését követően. A büntetőjog mint ultima ratio, akkor jön szóba végső eszközként, ha az adott társadalmi probléma megoldása, illetőleg a következményeinek az enyhítése a többi jogág eszközeivel nem vagy nem hatékonyan valósulhat meg.[4]

Hazánkban a kábítószerrel kapcsolatos visszaéléseket már az 1961. évi V. törvény is büntetni rendelte. A bűncselekmény alapesetét a kóros élvezetre alkalmas kábítószernek hatósági előírások megszegésével vagy kijátszásával történő készítésével, megszerzésével, tartásával vagy forgalomba hozatalával lehetett elkövetni, a büntetési tétel pedig csupán egy évig terjedő szabadságvesztés volt. A minősített esetek közé az üzletszerű, a visszaesőkénti és a bűnszövetségben történő elkövetés tartozott.[5]

Az 1961-es büntető törvénykönyv hatálybalépése óta a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményekre (Btk. 176–180. §) vonatkozó büntetőjogi rendelkezések számos alkalommal módosultak. A tanulmány az említett bűncselekmények szabályozásának változásait mutatja be, a módosítások mögött meghúzódó jogalkotói elképzelések tükrében.

II. Az 1961. évi V. törvény hatálybalépése előtti szabályozás

A Csemegi-kódex a kábítószerrel összefüggő tiltott cselekményekről nem rendelkezett, e tevékenységek korlátozása érdekében hozott első hazai jogi norma egy 1894-es belügyminiszteri rendelet volt, amely az ópium kereskedelmére vonatkozóan tartalmazott tilalmakat. Az említett rendelet az ópiumot gyógyszernek minősítette, és előírta, hogy azt kizárólag gyógyszertári joggal rendelkező személyek értékesíthetik.[6]

1912. január 23-án kötötték meg Hágában az első nemzetközi ópiumegyezményt, melynek törvénybe iktatása Magyar-

1 PhD-hallgató. PTE ÁJK Büntetőjogi Tanszék.

2 Fülöp Ágnes – Grád András – Müller Mária: Droggal és alkohollal összefüggő bűncselekmények. HVG-ORAC, Budapest, 2000, 112.

3 Hollósi György: Elvesztett évtized a kábítószer elleni harcban. *Belügyi Szemle,* 1997/ 11. szám.

4 Gál István László: A spanyolnátha, a koronavírus és a büntetőjog. *Büntetőjogi Szemle,* 2020/1. szám.

5 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről 198. §.

6 Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: *Büntetőjog II. Különös Rész.* HVG-ORAC, Budapest, 2021. 149.

országon az 1923. évi XXII. törvénnyel történt meg.[7] A törvényhozó szerint e törvény kizárólag a trianoni békeszerződésben vállalt törvényhozási kötelezettség teljesítése érdekében született, ugyanis az ópium, morfium és más hasonló ártalmas szerekre vonatkozólag Magyarországon törvényhozási intézkedésekre nem volt szükség, mert ezek a szerek és az ezekből előállított készítmények nem voltak szabad forgalom tárgyai hazánkban és így eladásuk, alkalmazásuk csak orvosi rendelés alapján, gyógyszertárak útján történhetett korábban is.[8]

Ezt követően az 1925. február 19-én Genfben megkötött második „Nemzetközi ópiumegyezmény" becikkelyezéséről szóló 1930. évi XXXVII. törvény vezetett be kábítószerrel kapcsolatos rendelkezéseket.[9] A törvény indokolása értelmében a világháború utáni nemzedék által előidézett és különösen a nyugati nagy világvárosokban észlelhető kóros méregélvezet szenvedélyének egyre erősebb mértékben való terjedése indokolta a körültekintőbb és szigorúbb, minden részletre kiterjedő szabályok életbe léptetését.[10]

A második nemzetközi ópiumegyezmény nyomán került be a kábítószerrel visszaélés első tényállása az 1879. évi XL. törvénycikkbe (Kihágási Büntető Törvénykönyv). A törvény hat hónapig terjedő fogházzal büntette a következő elkövetési fordulatokat:

hatósági engedély nélkül kábítószer gyártása, behozatala, eladása, terjesztése, kivitele, vagy engedély nélküli készletben tartása,

– kábítószernek hatósági engedély birtokában nem jogosult részére történő eladása, terjesztése vagy kivitele,

– a hatósági engedélyben meghatározottaktól eltérő helyen, más helyiségben kábítószer gyártása,

– kábítószerrel kapcsolatos nyilvántartási kötelezettség elmulasztása.[11]

III. Az 1961. évi V. törvény és az 1971. évi 28. törvényerejű rendelet

Az 1961. évi V. törvény a kábítószerrel visszaélés tényállását a közbiztonság és a közrend elleni bűncselekmények körében helyezte el. Az alapeset a kóros élvezetre alkalmas kábítószernek hatósági előírások megszegésével vagy kijátszásával történő készítésével, megszerzésével, tartásával vagy forgalomba hozatalával volt elkövethető, a büntetési tétel egy évig terjedő szabadságvesztés volt. A törvény három évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegette az elkövetőt, ha a bűncselekményt üzletszerűen, visszaesőként vagy bűnszövetségben követte el.[12]

A tényállás a fogyasztást nem nevesítette, a Kommentár ugyanakkor magyarázatában rámutatott, hogy visszaesőként többnyire kábítószer-élvezők követik el a bűncselekményt. Utalt továbbá arra is, hogy amennyiben a kábítószer-fogyasztás kórossá válik, vagyis az elkövető képtelen lemondani a kábítószerről, cselekménye büntethetőséget kizáró ok miatt nem büntethető; illetve, ha csupán korlátozó tényező áll fenn, a büntetés korlátlan enyhítésére van lehetőség.[13]

Az 1961. évi Btk. kábítószer-fogalmat nem tartalmazott, a kóros élvezetre alkalmas kábítószerek jegyzékét az 5/1957. (XII. 14.) EüM rendelet melléklete határozta meg.

A kábítószerrel kapcsolatos hazai büntetőjogi jogalkotás az 1970-es évekig csupán a nemzetközi egyezmények ratifikálásából eredő kötelezettségek teljesítését jelentette. A hetvenes évek elejétől azonban ez annyiban változott, hogy már nem csupán az 1961. évi Egységes Kábítószer Egyezményre tekintettel vált szükségessé a korábbi szabályozás módosítása, hanem a társadalom fokozottabb védelme érdekében is. A büntetőjogi rendelkezések megalkotása során a magyarországi viszonyok figyelembevételét ekkor azonban még jellemzően nem a kábítószerrel visszaélések számának növekedése motiválta, hanem a kábítószer-csempészet elleni védekezés. Ebben az időszakban vált ugyanis Magyarország egyre nagyobb jelentőséggel bíró tranzitútvonallá a Közel-Keletről Nyugat-Európa felé irányuló kábítószer-kereskedelemben.[14]

Erre tekintettel az 1971. évi 28. törvényerejű rendelet az elkövetési magatartások között már szabályozta a kábítószernek az országba való behozatalát, onnan történő kivitelét, valamint az ország területén történő átvitelét. További újítás volt, hogy a jelentős mennyiségű, illetve értékű kábítószerre történő elkövetés bekerült a minősített esetek közé. Szigorodtak a büntetési tételek, alapesetben egy évtől öt évig, minősített esetekben pedig már két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés is kiszabható volt, valamint – 6 hónapig terjedő szabadságvesztéssel – üldözendővé vált a bűncselekmény előkészülete is.[15]

IV. Az 1978. évi IV. törvény és módosításai

Az 1978. évi IV. törvény megalkotásakor a jogalkotó úgy vélte, hogy hazánkban akkoriban az olyan veszélyes formák, mint

7 A törvény végrehajtására szolgáló 7430/1924. ME számú rendelet sorolta fel azokat a kábítószereket, amelyek előállítása, termelése, behozatala és kivitele, feldolgozása és forgalomba hozatala kizárólag hatósági engedély alapján történhetett. E rendelet állapította meg a hatósági engedély feltételeit, és a rendelkezéseket megszegőkkel szemben büntető jogkövetkezményeket helyezett kilátásba.

8 Az 1923. évi XXII. törvénycikk indokolása a Hágában 1912. évi január hó 23-án kötött „Nemzetközi ópiumegyezmény" becikkelyezéséről.

9 A második nemzetközi ópiumegyezmény a nyers ópiumnak, a kokalevélnek, a gyógyópiumnak, a nyers kokainnak és az ekgoninnak, a morfinnak, a diacetilmorfinnak, a kokainnak és ezek különféle sóinak, valamint az ezeket tartalmazó minden gyógyászati és nemgyógyászati készítményeknek, az indiai kender gyógyászati készítményeinek belterületi termelésére, az egyes államokban gyártott ilyen anyagok ellenőrzésére, a nemzetközi kereskedelem ellenőrzésére, ezen anyagok behozatalára és kivitelére, valamint a kábítószerekkel való visszaélések szigorú megtorlására tartalmazott megfelelő intézkedéseket.

10 1930. évi XXXVII. törvénycikk indokolása a Genfben 1925. évi február hó 19-én kötött „Nemzetközi ópiumegyezmény" beczikkelyezéséről.

11 Egedi Anita: *Tudatmódosító szerek és büntetőjogi felelősség.* Doktori értekezés. Miskolc, 2006. 95—96.

12 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről 198. §.

13 Ritter Ildikó: *A kábítószerrel való visszaélés büntetőjogi megítélésének hatásvizsgálata – 1999. március 1. után.* L'Harmattan, Budapest, 2003, 15.

14 Lévai Miklós: *Kábítószerek és bűnözés.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1992. 102. o.

15 1971. évi 28. törvényerejű rendelet a Büntető Törvénykönyv módosításáról és kiegészítéséről 44. §.

a szervezett bűnöző alvilág, a kábítószer-kereskedelem, a terrorizmus és az emberrablás lényegében nem fordultak elő, Magyarországon ekkor még sem a kábítószer élvezésének, sem a kábítószer készítésnek nem voltak hagyományai, a világ más országaiban ugyanakkor már rohamosan terjedt a kábítószer-fogyasztás és az ezzel kapcsolatos bűnözés. Hazai elterjedésének megelőzése érdekében így nem látta mellőzhetőnek a büntetőjogi eszközök alkalmazását.[16]

A fiatalkorúak magasabb fokú védelme érdekében az 1978-as Btk. – az alapeseti büntetési tétellel, azaz egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel – büntette az elkövetőt, amennyiben tizennyolcadik életévét be nem töltött személynek adott át kóros élvezetre alkalmas kábítószert.[17] Nemzetközi tapasztalat ugyanis, hogy a kábítószer-szenvedélynek a serdülő korosztály válik a legkönnyebben és leggyorsabban áldozatává, a narkotikum káros hatásainak erőteljesebb érvényesülése mellett pedig a korai kábítószer-élvezés szinte elkerülhetetlenül sodorja áldozatát a bűnöző életmódba.[18]

Az 1978-as Btk.-ban már nem szerepelt minősített esetként a visszaesőként történő elkövetés, a bűncselekmény előkészülete pedig már két évig terjedő szabadságvesztést vont maga után.

A törvényhozó külön bekezdésben vétségként szabályozta azt az esetet, amikor az elkövető kóros élvezetre alkalmas kábítószert nem forgalomba hozatal céljából, csekély mennyiségben készít, megszerez vagy tart, mely cselekményt egy évig terjedő szabadságvesztéssel, javító-nevelő munkával vagy pénzbüntetéssel szankcionálta. E megoldás célja a kábítószer áldozatainak és haszonélvezőinek különválasztása volt, a jogalkotó a törvény szigorát az utóbbiak ellen kívánta érvényesíteni. Az előbbiek esetében is szükségesnek tartotta – a visszatartás érdekében – a büntetéssel fenyegetést, azonban ennek minőségileg enyhébbnek kellett lennie.[19]

A törvény 283. §-ában – kiegészítő jelleggel – helyezték el a kóros szenvedélykeltés tényállását, mely bűncselekmény akkor valósult meg, amikor az elkövető tizennyolcadik életévét be nem töltött személynek kábító hatású anyag vagy szer kóros élvezetéhez segítséget nyújtott, vagy őt arra rábírni törekedett. A tényállás törvénybe foglalása kapcsán az indokolás utal arra, hogy a serdülők körében a kábítószer iránti érdeklődés sok esetben olyan anyagok használatával veszi kezdetét, amelyek nem minősülnek kábítószereknek, de – kábító hatásuk révén – alkalmasak a kóros élvezetre (pl. gyógyszerek, ragasztók). Az ilyen anyag egészségkárosító hatása rendszerint alatta marad a kábítószerének. A bűncselekménnyé nyilvánítás indoka mindenekelőtt a kóros hajlam felkeltésével járó azon veszély, hogy az ilyen anyaghoz hozzászokó fiatalból idővel kábítószerélvező lesz. Annak megállapítása, hogy valamely anyag rendelkezik-e kábító hatással, orvos szakértői feladat volt.[20]

Az 1978. évi IV. törvény nagy hibájának vélték, hogy nem választotta szét határozottan a fogyasztót és a kereskedőt. Ebből adódóan szankcióit a kereskedővel szemben az általános megelőzés tekintetében elégtelennek, a fogyasztóval szemben a speciális prevenció szempontjából pedig értelmetlennek tartották.[21]

Az 1978-as Btk.-ban – az 1999. március 1. és 2003. február 28. közötti időszak kivételével – a kábítószer-fogyasztás nem szerepelt nevesítve az elkövetési magatartások között. A Legfelsőbb Bíróság VI. Büntető Elvi Döntésében adott iránymutatásával zárta le a jogirodalmi vitát arról, hogy az 1978. évi Btk. 282. § (1) bekezdése alapján büntetendő magatartásnak minősül-e önmagában a kábítószer-fogyasztás. Az Elvi Döntés II. pontja szerint a „kábítószer fogyasztója a kábítószerrel visszaélés bűncselekményét akkor is elköveti, ha nem maga készítette vagy tartotta a kábítószert, hanem mástól, a fogyasztás érdekében szerezte meg. Aki maga készítette vagy tartotta – nem forgalomba hozatal céljából – a csekély mennyiségű kábítószert, már ezzel elkövette a kábítószerrel visszaélés vétségét, tekintet nélkül arra, hogy elfogyasztja a kábítószert vagy sem. Hasonlóképpen büntetendő a kábítószer mástól való megszerzése is, akár elfogyasztja azt a megszerző, akár nem. A kábítószer fogyasztása pedig – ha az elkövető nem maga készítette vagy tartotta azt – feltételezi a kábítószer előzetes megszerzését, vagyis birtokba vételét."

Az Elvi Döntés I. pontja a kábítószerek és kábító hatású anyagok fogyasztásából eredő bódult állapot beszámítási képességre gyakorolt hatásával volt kapcsolatos, III. pontja pedig a csekély és jelentős mennyiség meghatározásával foglalkozott.

A Btk. 1979. július 1-jén hatályba lépett és az 1993. évi módosításig hatályos vonatkozó rendelkezései lényegében a kriminálpolitika „nincs tolerancia" modelljének feleltek meg. Az 1980-as évek közepétől 1998-ig tartó időszakban változás figyelhető meg a kábítószer-probléma és azon belül a drogfogyasztással szembeni hazai állami fellépés területén. Az évtized második felében az állami és politikai vezetés egy része arra a következtetésre jutott, hogy a kábítószer-probléma sem „titkolózással", sem kizárólag adminisztratív vagy rendőri intézkedésekkel nem orvosolható, és a drogfogyasztás növekedése sem állítható meg hazánkban. A társadalom jelentős része felismerte, hogy a kábítószeres nem egyszerűen bűnöző, hanem segítségre, gyógyításra szoruló ember, illetve beteg. E szemléletváltásban – a kábítószeres fiatalok számának növekedése és a szipuzással összefüggő egyre gyakoribb halálesetek mellett – fontos szerepet játszottak a korabeli médiában megjelent azon írások, amelyek a kábítószer-problémát társadalmi jelenségként, emberi, egészségügyi, kulturális problémaként mutatták be, valamint a hazánkban lényegében ekkor kialakuló drogszakma képviselőinek erőfeszítései. Mindezek következtében az 1980-as évek közepétől kezdődően a drogfogyasztással szembeni állami válaszlépések, melyek addig elsősorban rendészeti és büntetőjogi intézményekre korlátozódtak, fokozatosan kiegészültek egészségügyi és szociális intézményekkel, például drogambulanciákkal.[22]

A Büntető Törvénykönyv kábítószerrel kapcsolatos szabályait a rendszerváltás után először az 1993. évi XVII. törvény módosította, erre pedig több okból is szükség volt. Egyrészt az akkor még ugyan nem igazán jelentős, de emelkedő számú

16 T/... számú törvényjavaslat indokolással — 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

17 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről 282. § (2) bekezdés.

18 T/... számú törvényjavaslat indokolással — 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

19 Uo.

20 Uo.

21 Lévai (1992) i. m. 103.

22 Lévay Miklós: Héják, baglyok, galambok: változások a kábítószer-fogyasztás kriminálpolitikai megítélésében. *Fundamentum,* 5. évf. 1. sz. / 2001.

kábítószerrel kapcsolatos büntetőügyek bizonyították, hogy a közel 20 évvel korábbi rendelkezések nem alkalmasak a '90-es évek közepi helyzet kezelésére. Emellett pedig a nemzetközi szerződésekkel sem álltak összhangban az 1978-as Btk. vonatkozó szabályai.[23]

Az 1993. évi novella a következő releváns módosításokat hajtotta végre:

– bővült az elkövetési magatartások köre a „termeszt", „előállít" „kínál", „átad", „kereskedik" fordulatokkal,

– új minősített esetet jelentett a fegyveres elkövetés, és szintén szigorúbb megítélés alá esett, ha a bűncselekményt fiatalkorú vagy gyermekkorú személy felhasználásával valósították meg, vagy ha az elkövetés folytán ilyen személy jutott kábítószerhez,

– még súlyosabb büntetés – 5 évtől 15 évig terjedő szabadságvesztés – várt az elkövetőre, ha a cselekményt jelentős mennyiségű kábítószerre követte el, valamint a bűncselekmény kábítószer termesztésével, előállításával, megszerzésével, forgalomba hozatalával vagy kereskedelmével foglalkozó szervezet keretében történő elkövetése is szigorúbb megítélés alá esett,

– új elkövetési magatartásként jelent meg az anyagi eszközök szolgáltatása a bűncselekmény elkövetéséhez,

– a bűncselekmény előkészülete már 3 évig terjedő szabadságvesztést vont maga után,

– a törvényhozó privilegizált esetként szabályozta a csekély mennyiségre történő elkövetést, melyet 2 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel rendelt büntetni,

– szubszidiárius jelleggel került a tényállásba a kábítószer-fogyasztásra nagy nyilvánosság előtt történő felhívás,

– a novella bevezette az elterelés lehetőségét a magyar jogrendbe. Az 1978-as Btk. 282/A. §-a alapján nem volt büntethető annak a cselekménye, aki csekély mennyiségű kábítószert saját használatra termeszt, előállít, megszerez vagy tart, vagy kábítószer fogyasztásával összefüggő – kétévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő – bűncselekményt követ el, feltéve mindkét esetben, hogy az elsőfokú ítélet meghozataláig okirattal igazolja, hogy legalább hat hónapig folyamatos, kábítószer-függőséget megelőző vagy gyógyító kezelésben részesült.

– a kóros szenvedélykeltés bűncselekményének elkövetője csak 18. életévét betöltött személy lehetett, valamint 3 évig terjedő szabadságvesztésre szigorodott a vele szemben kiszabható büntetés.

Hazánk – a kábítószer-fogyasztással kapcsolatos kriminálpolitika tekintetében – az 1993. évi novella hatálybalépésével a „kompromisszumos" modellt követte.[24] A kábítószer-problémára irányuló kompromisszumos kriminálpolitika lényege a „kettős stratégia", azaz a terjesztő, kereskedő és a fogyasztó cselekményének minőségileg különböző büntetőjogi megítélése. Ennek megfelelően a Btk. 1993. évi módosítása szigorította a kínálati oldal szereplőivel (előállítók, forgalmazók) szembeni büntetőjogi rendelkezéseket, ugyanakkor a kábítószer-fogyasztók fogyasztással összefüggő enyhébb súlyú visszaélései esetében – tekintet nélkül arra, hogy az elkövető kábítószer-függő fogyasztó-e vagy sem – meghatározott feltételek mellett lehetőséget adott a büntető útról való elterelésre.[25]

Az 1993. évi XVII. törvény jelentős előrelépés volt a korábbi szabályozáshoz képest, mivel lehetőséget teremtett a fogyasztók és kereskedők cselekményeinek differenciáltabb, a fogyasztók esetében enyhébb megítélésére, előtérbe helyezve a speciális prevenciót. Azonban az 1978-as Btk. 282/A. § végrehajtásához, vagyis a kábítószer-függőség megelőző vagy gyógyító kezeléséhez szükséges intézményfejlesztés nem történt meg. Ennek következtében a kompromisszumos modellnek megfelelő kriminálpolitikából a gyakorlatban alig több valósult meg, mint ami a „nulla tolerancia" politika sajátja.[26]

A csekély és jelentős kábítószer-mennyiség fogalmát az 1993. évi módosító törvény sem határozta meg. Ezek értelmezésére a Legfelsőbb Bíróság VI. számú Büntető Elvi Döntése volt irányadó 1994 májusáig, amikor az említett fórum hatályon kívül helyezte azt. Ezt követően 1995. március 27-én kiadta a Legfelsőbb Bíróság a 155. számú állásfoglalását, melynek III. pontja határozta meg, mikor tekinthető a kábítószer csekély, illetve jelentős mennyiségűnek. Ez az állásfoglalás 1999-ig volt irányadó a kábítószer mennyiségének megállapításánál.

Az 1997. évi LXXIII. törvény alapján 1997. szeptember 15-i hatállyal a régi Btk. 282. § (3) bekezdésének b) pontja[27] helyébe a „bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából" szöveg lépett, valamint a csekély mennyiségre történő elkövetés már nemcsak kétévi szabadságvesztéssel, vagy pénzbüntetéssel, hanem közérdekű munkával is büntethető lett.

Érdemes továbbá megemlíteni a Legfelsőbb Bíróság 5/1998. BJE határozatát, mely halmazati kérdésekkel foglalkozott. Ebben a Legfelsőbb Bíróság rögzítette, hogy a kábítószerrel visszaélés akár azonos, akár különböző elkövetési magatartásait megvalósító részcselekmények természetes egységet képeznek. Kimondta továbbá, hogy az azonos vagy különböző kábítószereknek a tiszta hatóanyag-tartalom alapulvételével kiszámított részmennyiségeit – amelyekre nézve a kábítószerrel visszaélésnek a természetes egység keretébe tartozó részcselekményeit elkövették – összegezni kell, és a bűncselekmény minősítése (a csekély vagy jelentős mennyiség megállapítása) szempontjából az összmennyiség a meghatározó.

Az 1978-as Btk. második jelentős módosítását az 1998. évi LXXXVII. törvény hajtotta végre, amely gyakorlatilag újra a „nincs tolerancia" kriminálpolitikának megfelelő rendelkezéseket vezetett be.[28] Az említett törvény által eszközölt változtatások jelentősen megnövelték a büntetőjog szerepét a kábítószer-probléma elleni küzdelemben. A módosítás célja az volt, hogy a büntetőjog eszközeivel hatékonyabb lehetőségeket biztosítson mind a keresleti, mind a kínálati oldali jelenségek visszaszorítására. Ennek érdekében többek között bővült a büntetendő magatartások köre, a visszaélőkkel szemben pedig szigorúbb szabályokat vezetett be a novella. A Btk. 1998. évi módosítása

23 Dénes Balázs – Fazekas Tamás: Drogjogi kérdések. Fundamentum, 2004/3. szám

24 Lévay (2001) i. m.

25 A büntető jogszabályok és a hozzájuk kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló T/1218. számú törvényjavaslat indokolása.

26 Lévay (2001) i. m.

27 282. § (3) bekezdés b) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt kábítószernek a hatósági előírások megszegésével való termesztésével, előállításával, megszerzésével, forgalomba hozatalával vagy kereskedelmével foglalkozó szervezet keretében követik el.

28 Lévay (2001) i. m.

nemcsak szigorítást jelentett, hanem fordulópontot is a kábítószer-problémával kapcsolatos kriminálpolitikában.[29]

Az 1998-as módosításra kialakult az a nézőpont, amely a társadalomra veszélyességük alapján három, illetve ezekhez kapcsolódva további kettő – így összesen öt – funkcionálisan és szociológiailag elkülöníthető tevékenységtípus külön szabályozását látta szükségesnek. A három elkülönülő elkövetési forma: a termelői és a forgalmazói típusú cselekmények, valamint a fogyasztás. Az ezekhez kapcsolódó további magatartástípusok pedig a fizikai bűnsegély egyik formája és az előkészület szubjektív formái.[30] Az 1998. évi novella külön bekezdésekben helyezte el a fogyasztói és forgalmazói típusú elkövetési magatartásokat.

A szankciók mértékének meghatározásánál a törvényhozó abból indult ki, hogy eleve magasabb büntetési tételkeretről induljon azon elkövetési magatartások fenyegetettsége, amelyek a kábítószer „forgalmazásához" kapcsolódnak, mint azoké, amelyek „előállítási", „szállítási" tevékenységet jelentenek. Erre tekintettel differenciáltan szabályozta a fogyasztói és forgalmazói típusú elkövetési magatartások alap, minősített és privilegizált eseteit, előbbiek alapesetében öt, utóbbiakéban két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztést helyezett kilátásba. A kereskedői típusú elkövetési magatartások legsúlyosabban minősülő eseteiben pedig lehetővé vált az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása. Az egyes elkövetési magatartások közötti különbségtétellel a jogalkotó egyértelműen kifejezésre juttatta, hogy a társadalomra veszélyesség szempontjából a „forgalmazó" típusú cselekmények kiemelt jelentőségűek.[31]

A Bécsben, 1988-ban megkötött, a kábítószerek tiltott forgalmazása elleni egyezménynek megfelelően új minősített esetként jelent meg a törvényben a hivatalos vagy közfeladatot ellátó személyként történő elkövetés. Kizárólag a fogyasztói típusú cselekményeket minősítette súlyosabban az az eset, amikor a bűncselekményt oktatási, köznevelési, gyermekjóléti és gyermekvédelmi, közművelődési feladatok ellátására rendelt épület területén, annak környezetében, a fegyveres erők vagy a büntetés-végrehajtási szervezet objektumaiban követik el. Szintén súlyosabb volt a büntetés, ha a bűncselekményt nem kábítószerfüggő személy kábítószerfüggő személy felhasználásával követte el.

Megjelent a kábítószer-fogyasztás közvetlen büntethetősége, amely szubszidiárius vétségként került szabályozásra.

Külön rendelkezések vonatkoztak a kábítószerfüggő elkövetőkre, akikkel szemben a törvény alacsonyabb büntetési tételeket állapított meg.

A novella fontos újítása volt, hogy az elterelés alkalmazásának lehetőségét kizárólag a kábítószerfüggő fogyasztókra korlátozta. E vitatott szabályozás kialakítása során a törvényhozó azt tartotta szem előtt, hogy akinek a büntetőjog valójában diverziós lehetőséget kíván biztosítani, az a már kábítószerfüggőség állapotában lévő kábítószer-fogyasztó. Ez az az állapot – a jogalkotó szerint –, amikor az egyén már kétségtelenül áldozatnak tekinthető. Ettől különbözik a kábítószert pusztán élvezetből használó fogyasztó. A kábítószer-függőség fennállásának megállapítása pedig orvosszakértői feladat volt.[32]

Miként azt a TASZ drogpolitikai programja előre jelezte: „Európa legszigorúbb drogtörvényének" négy éve megmutatta, hogy az orvos szakértői rendszer gyakorlatilag nem tudta ellátni a neki szánt feladatot. Földrajzi helytől és kirendelt szakértőtől függően olyan szakvélemények születtek, amelyek között szinte semmilyen összhang nem volt. Jelentőségük nem volt elhanyagolható, mivel ezek az általában öt-hat percnél nem hosszabb vizsgálatok döntöttek arról, hogy valaki ellen le kell-e folytatni a büntetőeljárást vagy választhatja az elterelést. Vitathatatlan, hogy a rendszer működésképtelen volt. Ennél még lényegesebb volt azonban az az elméleti megfontolás, mely a függő-nem függő felosztás mögött állt, miszerint az államnak a nem függő elkövetők esetében nagyobb érdeke fűződik a büntetőjogi szankciók alkalmazásához, mint az egészségügyi rendszerbe történő irányításhoz. Nem volt meglepő, hogy a drogbetegekkel és kábítószer-fogyasztókkal foglalkozó szakemberek 1998 őszén és 1999 tavaszán szinte egyöntetűen felemelték a szavukat a törvény ilyen módosítása ellen.[33]

Az 1993. évi XVII. törvény hatálybalépését követő időszakban a szabályozást több oldalról is kritika érte, és időközben a Kábítószer-fogyasztás Visszaszorítása Érdekében Létrehozott Eseti Bizottság jelentéséről szóló 125/1997. (XII. 18.) OGY határozat 3. pontja is előírta az 1978-as Btk. 282. és 282/A. szakaszainak felülvizsgálatát. A bírálatok főként a csekély és jelentős mennyiség fogalmára irányultak, és ebből fakadt az a tényállással szembeni aggály, hogy az nem nyújt megfelelő lehetőséget a jogalkalmazó számára a fogyasztó és kereskedő közötti egyértelmű különbségtételre.[34] Erre figyelemmel az 1998. évi novella meghatározta a kábítószer csekély és jelentős mennyiségének fogalmát.

Új tényállásként került a törvénybe a kábítószer készítésének elősegítése.

A privilegizált esetek értelmezése kapcsán 2003. március 17-én megszületett a Legfelsőbb Bíróság 2/2003. BJE határozata. Ebben az említett fórum kifejtette, hogy a csekély mennyiségre elkövetett kábítószerrel visszaélés megállapításának nincs helye, amennyiben valamely minősítő körülmény is fennáll. A Legfelsőbb Bíróság rögzítette továbbá, hogy amennyiben a kábítószerfüggő személy a függőkre vonatkozó szabályoknál nem nevesített minősített esetet megvalósítva követi el cselekményét, nem alkalmazhatók a kábítószerfüggőkre vonatkozó enyhébb rendelkezések.

Az 1998. évi módosítás hatálybalépése után eltelt több mint három év alatt a jogalkotó nem látta igazoltnak a kriminálpolitikai fordulat helyességét. A jelenség elterjedtségére, jellemzőire, egészségügyi hatásaira vonatkozó mutatók és felmérések, valamint a statisztikai adatok ugyanis arra utaltak, hogy az új büntetőjogi szabályok bevezetése után sem a hazai kábítószer-helyzet, sem annak egyik összetevője, a kábítószer-bűnözés nem mutatott kedvező változást. Ráadásul az 1978-as Btk.-nak az 1998. évi LXXXVII. törvénnyel módosított szabályozása akadályozta a 96/2000. (XII. 11.) OGY határozat-

29 A büntető jogszabályok és a hozzájuk kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló T/1218. számú törvényjavaslat indokolása.

30 Fülöp–Grád–Müller i. m. 120.

31 A büntető jogszabályok módosításáról szóló T/250. számú törvényjavaslat indokolása.

32 Uo.

33 Dénes–Fazekas i. m.

34 A büntető jogszabályok módosításáról szóló T/250. számú törvényjavaslat indokolása.

tal elfogadott nemzeti stratégia egyik alapelvének[35] érvényesülését, valamint a stratégia 3. számú fő céljának[36] elérését is.

A törvényhozó ezért differenciáltabb és humánusabb rendelkezéseket kívánt életbe léptetni a kábítószer-probléma büntetőjogi kezelésére, az alábbi célokat szem előtt tartva:

– „a kábítószer-probléma visszaszorítására készült Nemzeti stratégia megvalósítását szolgáló büntetőjogi környezet megteremtése,

– a kábítószer-bűnözés kedvezőtlen tendenciáinak lefékezése,

– a kábítószer színtér különböző szereplői visszaéléseinek differenciáltabb büntetőjogi megítélése,

– a kábítószer-fogyasztó elkövetőknél a hatékonyabb speciális prevencióhoz szükséges büntetőjogi rendelkezések bevezetése (ami az érintettek esetében egyaránt jelenti annak megelőzését, hogy ismételten kábítószert fogyasszanak és bármilyen kábítószerezésükkel összefüggő bűncselekményt elkövessenek),

– a jogbiztonság követelményének érvényesítése."[37]

Ennek jegyében a 2003. évi II. törvény külön szakaszban tárgyalta a keresleti és kínálati cselekményeket, külön-külön meghatározva azok minősített és privilegizált eseteit. A jogalkotó azt az elvet követte, hogy különbséget kell tenni egyrészt a kábítószer használója, másrészt a terjesztője (kereskedő) között, mivel eltérő jogkövetkezmények kapcsolódnak a két oldalhoz mind a büntetési tételek, mind a minősített esetek szempontjából.[38]

A 47/2000. (XII. 14.) AB határozat alapján a törvényhozó módosította a törvényi tényállások szövegét úgy, hogy az adott elkövetési magatartás akkor büntetendő, ha annak tanúsítására hatósági engedély nélkül kerül sor (régi Btk. 282., 282/A., 282/B. és 282/C. §).[39]

A fogyasztói típusú elkövetési magatartások esetében a jelentős mennyiségű kábítószerre elkövetett cselekmény büntetési tételkeretét egy fokozattal enyhítették (5 évtől 15 évig terjedő szabadságvesztés helyett 5 évtől 10 évig terjedő szabadságvesztés).

A novella a fogyasztást már nem nevesítette önállóan az elkövetési magatartások között, de fontos, hogy továbbra is büntetendő volt a kábítószer megszerzésén és tartásán keresztül.[40]

Változás történt a minősített esetek körében is. A jogalkotó elhagyta a fegyveres elkövetést, az üzletszerűség már kizárólag a fogyasztói típusú magatartásokhoz kapcsolódott. Ugyanakkor mind a kínálati, mind a keresleti cselekmények tekintetében beiktatta a bűnszövetségben történő elkövetést a minősített esetek közé, a kábítószerfüggő személy felhasználásával történő elkövetés továbbra is minősítette a terjesztői és fogyasztói magatartásokat is, a kábítószer jelentős mennyisége pedig mindkét cselekményi kör legsúlyosabban minősülő esetét képezte.

Az 1998. évi L. törvénnyel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószerek és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény 3. cikk 5e. pontja abban az esetben rendeli a közhivatalt betöltő személy által elkövetett kábítószerrel visszaélést súlyosabban büntetni, ha a bűncselekmény elkövetése e minőségéhez kapcsolódik. Ennek megfelelően az „e minőségét felhasználva" kifejezéssel egészült ki a hivatalos vagy közfeladatot ellátó személyként történő elkövetésre vonatkozó minősített eset, mely kizárólag a forgalmazói magatartásokat vonta szigorúbb megítélés alá.[41] Ugyanígy a fegyveres erők, a rendvédelmi szervek vagy a büntetés-végrehajtási szervezet létesítményében történő elkövetés is csak a terjesztői oldalon nyert értékelést.

A kábítószer készítésének elősegítését a fogyasztói magatartásokat szabályzó szakaszban helyezték el.

Külön tényállásba kerültek a 18. életévet be nem töltött személy felhasználásával elkövetett kábítószerrel visszaélések, és ebbe a paragrafusba építették be a kórós szenvedélykeltés tényállását.

A jogalkotó új tényállást alkotott a prekurzorral visszaélés szabályozására.

A nemzetközi egyezményekkel való összhang biztosítása érdekében a 2003-as módosítás az elterelés lehetőségét kiterjesztette a nem kábítószerfüggő személyekre. Az ENSZ hivatkozott egyezményei a New Yorkban, 1961. március 30-án elfogadott és az 1965. évi IV. törvényerejű rendelettel kihirdetett Egységes Kábítószer Egyezmény, a Bécsben, 1971. február 21-én aláírt és az 1979. évi 25. törvényerejű rendelettel kihirdetett pszichotrop anyagokról szóló egyezmény, az 1988. december 20-án, Bécsben elfogadott és az 1988. évi L. törvénnyel kihirdetett, az ENSZ keretében létrejött kábítószerek és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni egyezmény. A büntetőeljárás alternatívájaként ajánlott elterelés intézményével kapcsolatban mindhárom egyezmény közös jellemzője, hogy az alkalmazás lehetőségét nem korlátozza a kábítószerfüggő elkövetőkre, hanem általában javasolja azt a „visszaélők" és elkövetők számára a fogyasztással kapcsolatos kisebb súlyú bűncselekmények esetén [1961. évi Egységes Kábítószer Egyezmény 36. cikkének 1b) pontja, 1971. évi Pszichotrop anyagokról szóló Egyezmény 22. cikkének 1b) pontja, illetve a kábítószerek és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni bécsi Egyezmény 3. Cikkének 4. c) és d) alpontjai].[42]

A módosító törvény értelmében a büntethetőséget megszüntető ok alkalmazására az alábbi esetekben kerülhetett sor:

a) a csekély mennyiségre, illetve csekély mennyiségre 18. életévét be nem töltött személy felhasználásával saját használatra elkövetett termesztés, előállítás, megszerzés, tartás esetében,

b) az együttes kábítószer-fogyasztás alkalmával történő, csekély mennyiségre elkövetett kínálás, átadás, de 18. életévét be nem töltött személynek, illetve oktatási, köznevelési, gyermekjóléti és gyermekvédelmi, közművelődési feladatok ellátására rendelt épület területén, vagy annak közvetlen környe-

35 A hivatkozott alapelv az átfogó megközelítés, amely a következőket jelenti: „A drogprobléma kezelése egy sokdimenziós, kiegyensúlyozott és jól tagolt megközelítést igényel, melyben egyaránt helye van a megelőzés, a kezelés, a kutatás, a munkahelyi programok, a bűnüldözés és még számos más terület hozzájárulásának. A kábítószer-probléma visszaszorítása különféle szakmák és területek együttes, összehangolt cselekvését kívánja meg. Egy-egy szakma a kérdés megoldását nem sajátíthatja ki, és nem is vállalhatja magára" (Nemzeti Stratégia: 5.3.).

36 A Nemzeti Stratégia 3. számú fő célja: „Segíteni a drogokkal kapcsolatba kerülő és a drogproblémákkal küzdő egyéneket és családokat (szociális munka, gyógyítás, rehabilitáció.").

37 A büntető jogszabályok és a hozzájuk kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló T/1218. számú törvényjavaslat indokolása.

38 Uo.

39 Uo.

40 Uo.

41 Uo.

42 Uo.

zetében történő kínálás vagy átadás esetén csak a 21. életévét meg nem haladott elkövető vonatkozásában,

c) a kábítószerfüggő személy által a jelentős mennyiséget el nem érő mennyiségre elkövetett, saját használatra történő termesztés, előállítás, megszerzés, tartás, csempészet, illetőleg a csekély mennyiségre, együttes kábítószer-fogyasztás alkalmával elkövetett kínálás, átadás, valamint

d) azon elkövető esetében, aki a 283. § e) pontjának 1. alpontjában szereplő bűncselekménnyel összefüggésben – kétévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő – más bűncselekményt követett el.

A 2003. évi II. törvény nyomán büntető törvénykönyvünk meghatározta a kábítószer fogalmát, az erre vonatkozó jogszabályra történő utalással. Ezeket az anyagokat a kábítószerek tekintetében az 1/1968. (V. 2.) BM–EüM együttes rendelet 1–2. melléklete, míg a pszichotrop anyagok esetében a 4/1980. (VI. 24.) EüM–BM együttes rendelet melléklete határozta meg.[43]

Az Alkotmánybíróság az 54/2004. (XII. 13.) AB számú határozatával az 1978. évi Btk. több rendelkezését is megsemmisítette. A büntethetőséget megszüntető okokat felsoroló 283. § vonatkozásában ez azzal a változással járt, hogy az elterelés lehetőségével már csak az az elkövető élhetett, aki csekély mennyiségű kábítószert saját használatra termesztett, állított elő, szerzett meg, tartott, továbbá alapmennyiségű kábítószerrel kapcsolatban az a kábítószerfüggő elkövető, aki ugyanezen elkövetési magatartások valamelyikét valósította meg, illetve a kábítószer országba történő behozatala, onnan történő kivitele vagy átvitele esetében. Lehetőség volt az elterelésre azoknál a kábítószerfüggő elkövetőknél is, akik az előbb említett bűncselekménnyel összefüggésben más – kétévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb – bűncselekményt követtek el. Feltétel volt ugyanakkor valamennyi esetben, hogy az elkövető az elsőfokú ítélet meghozataláig okirattal igazolja, hogy legalább hat hónapig folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban, vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt.

Az fent hivatkozott AB határozat érintette a kábítószer fogalmát is, melyet végül a 2005. évi XXX. törvény határozott meg.

Megemlítendő továbbá a 2004. évi CXXXI. törvény, amely az 54/2004. (XII. 13.) AB határozatnak való megfelelést biztosítva a tényállás szövegéből elhagyta a „hatósági engedély nélkül", „hatósági engedéllyel nem rendelkezőnek" és „együttesen történő kábítószer-fogyasztás alkalmával" szövegrészeket.

A bírói gyakorlat egységesítése érdekében hozott 1/2007. BJE határozatában Legfelsőbb Bíróság Büntető Jogegységi Tanácsa az alábbiakról rendelkezett:

A szabályozás konstrukciója következtében már nincs törvényi lehetőség s elméleti alap arra, hogy a kábítószerrel visszaélés bűncselekményének valamennyi lehetséges elkövetési magatartása egymással természetes egységet alkosson. Így a kábítószerrel visszaélés megvalósulásakor természetes egységet csak az azonos törvényi tényállásba ütköző magatartások képeznek. E bűncselekmény tekintetében nem azonos, hanem különálló törvényi tényállásként kezelendő a Btk. 282. §-a (fogyasztói típusú elkövetési magatartások), 282/A. §-a (forgalmazói típusú elkövetési magatartások), 282/B. § (1) bekezdése (18. életévet be nem töltött személyek felhasználásával megvalósított fogyasztói típusú elkövetési magatartások), 282/B. § (2) bekezdése (18. életévet be nem töltött személyek felhasználásával megvalósított forgalmazói típusú elkövetési magatartások), 282/C. § (1) bekezdése (kábítószerfüggő személyek fogyasztói típusú cselekményei), 282/C. § (2) bekezdése (kábítószerfüggő személyek forgalmazói típusú cselekményei).

Az előbbiekből pedig az is következik, hogy a kábítószermennyiségek tiszta hatóanyagának összeszámítására csak e hat tényállás szerinti elkövetéseken belül van lehetőség. A fent említett hat tényállás elkövetéseinek találkozása és azok egy eljárásban történő elbírálása esetén bűnhalmazat létesül, ezért ezekben az esetekben nincs helye a kábítószerek tiszta hatóanyag-mennyiségei összeszámításának. A Legfelsőbb Bíróság leszögezte továbbá, hogy abban az esetben is összegezni kell az azonos vagy különböző kábítószereknek a tiszta hatóanyagtartalom alapulvételével kiszámított részmennyiségeit, ha az elkövető a természetes egységbe tartozó magatartásai kifejtései révén birtokába került kábítószert elfogyasztotta. Így módon közömbös tehát, hogy a megszerzett kábítószer-mennyiségeknek később mi lett a sorsa.

A jogegységi határozat iránymutatást adott mindemellett a forgalomba hozatal és a kereskedés fogalmainak értelmezése kapcsán.

Végül a 2011. évi CLXXVI. törvény nyomán megjelent az új pszichoaktív anyaggal visszaélés tényállása. A jogalkotó 3 évig terjedő szabadságvesztéssel rendelte büntetni az új pszichoaktív anyaggal kapcsolatos tranzitjellegű elkövetési magatartásokat, valamint az előállítást, kínálást, átadást, forgalomba hozatalt és a kereskedést.

V.
A 2012. évi C. törvény és módosításai

A 2012. évi C. törvény megalkotásakor az egyik legfontosabb elvárás a szigorúság volt, „amely nem feltétlenül jelent tételhatár-emelést, hanem a tettarányos büntetőjogi szemlélet hangsúlyosabb megjelenítését a törvényben". A végső cél az volt, hogy a reform nyomán egy egységes, korszerű, következetes és hatékony törvénykönyv jöjjön létre, mellyel a büntetőjog visszanyeri a szabályozási rendszerben betöltött „zárókő" szerepét.[44]

A hatályos Btk. leglényegesebb nóvuma, hogy megszüntette a nem függő és a kábítószerfüggő elkövetők közötti különbségtételt. A törvényhez fűzött indokolás szerint ugyanis a korábbi Btk. ilyen szabályozása oda vezetett, hogy a kábítószerfüggő elkövető valamennyi cselekménye enyhébb megítélés alá esett, függetlenül attól, hogy az elkövetés pillanatában kábítószer hatása alatt állt-e. Fontos továbbá, hogy a Btk. a felelősségi szabályok körében egyéb szenvedélybetegségeknek nem tulajdonít jelentőséget, más bűncselekmény elkövetése esetén a kábítószerek és kábító hatású anyagok fogyasztásából eredő bódult állapot nem korlátozza a (függő vagy nem függő) elkövető büntetőjogi felelősségét, ilyenkor – az önhibából eredő ittas állapothoz

43 Uo.

44 T/6958. számú törvényjavaslat indokolással – A Büntető Törvénykönyvről.

hasonlóan – úgy kell tekinteni, mintha az elkövetőnek a bűncselekmény elkövetésekor lett volna beszámítási képessége. Sőt adott esetben súlyosító tényező lehet, ha az elkövető a bűncselekményt önhibájából eredő bódult állapotban követte el, és ennek az állapotnak szerepe volt a bűncselekmény elkövetésében. Megemlítendő továbbá, hogy a joggyakorlat nem tudott kialakítani egy olyan rendszert, amely a jogbiztonság szempontjából megnyugtatóan meghatározná, hogy ki tekinthető kábítószerfüggőnek, egymásnak ellentmondó szakértői vélemények és ítéletek születtek. A szakértők (és jogalkalmazók) munkáját nem könnyítette meg a hosszú várakozás után elkészült módszertani levél sem, az illetékes szakmai testület ugyanis továbbra sem tudott objektív szempontokat megnevezni a vizsgálatok elvégzéséhez és a vélemények kidolgozásához. A korábbi szabályozásból eredő további problémát jelentett, hogy a kábítószerrel visszaélés bűncselekmények nagy részében a dílerek kábítószerfüggő személyeket használnak fel a terjesztői tevékenység folytatására. A kereskedők a függőknek ugyanis érvelhettek azzal, hogy az ő cselekményük enyhébb elbírálás alá esik, ráadásul tevékenységükkel elő tudják teremteni a saját szükségleteiket fedező kábítószert.[45]

A korábbi büntetőkódex visszaélés kábítószerrel alcím alatt négy §-ban hat típusú elkövetési magatartást tartalmazott [Btk. 282. §, 282/A. §, Btk. 282/B. § (1) bekezdés, 282/B. § (2) bekezdés, 282/C. § (1) bekezdés, 282/C. § (2) bekezdés]. A 2012. évi C törvénnyel megváltozott a korábbi szabályozás ilyen szerkezeti felépítése és a tényállások külön nevesítve, súlyosságuknak megfelelően szerepelnek.

A hatályos büntetőkódex szerint a kábítószer-kereskedelem bűncselekményét minősíti a bűnszövetségben, a hivatalos vagy közfeladatot ellátó személyként, e minőséget felhasználva történő elkövetés, a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek vagy a Nemzeti Adó- és Vámhivatal létesítményében történő elkövetés. Még súlyosabb büntetést – akár életfogytig tartó szabadságvesztést – vonhat maga után, ha a bűncselekményt jelentős mennyiségű kábítószerre követik el.

A kábítószer forgalomba hozatala, valamint a kábítószerrel való kereskedés tekintetében a csekély mennyiség mint privilegizált eset megszűnt, mert a kereskedői típusú magatartások esetében nem indokolt az enyhébb fellépés. Mivel a kínálás és az átadás fogyasztói típusú magatartásokkal kapcsolatban is elkövethető, így ezeknél a csekély mennyiségre való elkövetés privilegizált esetet képez.[46]

A bűnszövetségben elkövetett visszaélések – mind a kábítószer-kereskedelem, mind pedig a kábítószer birtoklása tényállásokban – nem követhetők el csekély mennyiségű kábítószerre, ezeknek tehát nincs privilegizált esete.

A törvényhozó a kábítószer birtoklásának tényállásában az alábbi minősített eseteket szabályozza: üzletszerűen, bűnszövetségben, hivatalos vagy közfeladatot ellátó személyként, e minőséget felhasználva, és jelentős mennyiségű kábítószerre történő elkövetés. A fogyasztói típusú magatartások különösen jelentős mennyiségű kábítószerre is elkövethetők, és ez jelenti a kábítószer birtoklásának legsúlyosabban minősülő esetét. Az említett minősített eset bevezetése a kábítószer-kereskedelem elleni hatékonyabb fellépés érdekében volt indokolt. Ennek oka, hogy befejezett bűncselekmény hiányában pusztán a forgalomba hozatali szándék, illetve a kábítószer kereskedelmi céllal való megszerzése, tartása nehezen bizonyítható, a különösen nagy mennyiség azonban szükségessé teszi a szigorúbb büntetést.[47]

Külön paragrafusba kerültek a 18. életévüket be nem töltött személyek védelmét szolgáló rendelkezések (177. és 179. §), melyek büntetési tételei változatlanul magasabbak, mint az alapeseti bűncselekményeké.

A jogalkotó ismét nevesíti a fogyasztást, melyet a fogyasztás céljából történő megszerzés és tartás mellett szubszidiárius vétségként – két évig terjedő szabadságvesztéssel – rendel büntetni.

Módosultak az elterelés szabályai is. A korábbi szabályozás ellentmondásos helyzeteket eredményezhetett, mivel az 1978-as Btk. nem zárta ki az elterelés alkalmazásának lehetőségét akkor, ha a terhelt az elterelés tartama alatt újabb kábítószerrel visszaélés bűncselekményt követett el. Másrészt – a jogszabályi feltételek fennállása esetén – ugyanazon terhelt korlátozás nélkül választhatta az elterelést, még akkor is, ha korábban indult ellene büntetőeljárás kábítószerrel visszaélés miatt, ami adott esetben „sikeres" elterelléssel végződött, tehát a terhelt a szolgáltatáson, kezelésen való részvételt igazolta, és emiatt vele szemben a büntetőeljárást megszüntették. Az elterelés gyakorlatában tapasztalható visszaélések elkerülése érdekében a hatályos büntető törvénykönyv előírja a bűncselekmény beismerését a terhelt részéről, továbbá kimondja, hogy nem alkalmazható a büntethetőséget megszüntető ok, ha a bűncselekmény elkövetését megelőző két éven belül az elkövetővel szemben az eljárást ugyanezen büntethetőséget megszüntető okra figyelemmel függesztették fel, vagy ha az elkövető büntetőjogi felelősségét kábítószer-kereskedelem vagy kábítószer birtoklása miatt két éven belül egyszer már megállapították.[48] Amennyiben nincs lehetőség elterelésre, a büntetés korlátlanul enyhítésének van helye, ha az elkövető a vádemelésig lehetővé teszi a kábítószert értékesítő személy kilétének megállapítását. Fontos továbbá, hogy a 2021. évi CXXXIV. törvény kizárta a büntetés korlátlan enyhítésének lehetőségét bűnszervezeti elkövetés esetén.

Külön szakaszba került a kóros szenvedélykeltés és a kábítószer készítésének elősegítése törvényi tényállása.

A módosítások között megemlíthető a 2013. évi CLXXXVI. törvény, amely az új pszichoaktív anyaggal visszaélés tényállását alakította át a kábítószer-kereskedelem és a kábítószer birtoklása tényállásainak felépítését követve.

45 Uo.
46 Uo.
47 Uo.
48 Uo.